

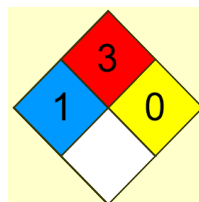
OVA-ohje: TERT-AMYYLIMETYYLIEETTERI (TEKNINEN)

Tässä ohjeessa käsitellään teknistä tert-amyylimetyylieetteriä (NExTAME), joka sisältää C5 - C6 eettereitä ja moottoribensiinin aineosia, ellei ole mainintaa puhtaasta tert-amyylimetyylieetteristä.

Sisällysluettelo

Synonyymit

1. Aineen ominaisuudet, luokitus ja käyttö
2. Terveysvaara
3. Vaikutukset ympäristöön
4. Toiminta onnettomuustilanteissa
5. Käsittely ja varastointi
6. Kuljetusmääräyksiä
7. Kirjallisuus

33
1993

► Tiivistelmä

	Puhdas TAME	C5 - C6 -alkyylimetyylieetterit
CAS-numero	994-05-8	91995-60-7
EY-numero (EINECS-numero)	213-611-4	295-322-3
Molekyylikaava	$C_6H_{14}O$	
Rakennekaava		

Synonyymit

suomi:	metyyli-tert-amyylieetteri, 2-metoksi-2-metylibutaani
ruotsi:	tert-amyl metyl eter
englanti:	tert-amyl methyl ether, 2-methoxy-2-methylbutane, methyl tert-pentyl ether
saksa:	tert-Amylmethyläther

lyhenteitä: TAME, MTAE

1 Aineen ominaisuudet, luokitus ja käyttö

1.1 Aineen kuvaus

Tuote, jota tässä ohjeessa kuvataan on Neste Oilin Porvoon laitoksilla syntyvä ja esiintyvä tuote NExTAME, jonka koostumus on seuraava:

<u>Komponentti</u>	<u>Pitoisuus paino-%</u>
Bensiinin hiilivedyt (CAS 64741-55-5)	noin 60
tert-amyyylimetyylieetteri	noin 25
muut C5 - C6 -alkyyylimetyylieetterit	noin 13
Epäpuhtaudet ja sivutuotteet:	
C7 ja raskaammat alkyyylimetyylieetterit	1
Alkoholit	< 1

Tuotteen eetterijaetta on erittäin vaikea eristää, eikä se esiinny sellaisenaan, vaan ainoastaan tuotteena, joka sisältää noin 60 % samoja hiilivetyjä kuin bensiini. Koska se lisätään bensiiniin, nämä hiilivetyjakeen komponentit eivät muuta bensiinin koostumusta eivätkä sen luokitusta siltä osin. NExTAME-tuotetta on sellaisenaan ainostaan Neste Oilin Porvoon tuotantolaitoksilla säiliössä ennen kuin se sekoitetaan bensiiniin. Muutoin se esiintyy bensiiniin sekoitettuna komponenttina. Sitä kuljetetaan ainoastaan bensiiniin sekoitettuna. NExTAME-tuotetta lisätään bensiiniin noin 10 - 40 %, jolloin vastaavan eetterijakeen osuus voi olla on 3 - 15 % lopullisessa bensiiniseoksessa. Normaalisti eetterijakeen osuus on 9 - 10 %.

tert-Amyylimetyylieetteri on herkkäliikkeinen ja erittäin helposti haihtuva neste, jolla on mieto, kamferimainen ja eetterinkaltainen haju.

1.2 Yleisiä fysikaalis-kemiallisia ominaisuuksia

Koska NExTAME-tuotteen eetterijae koostuu pääosin tert-amyyylimetyylieetteristä, tuotteen arvioidut fysikaalis-kemialliset ominaisuudet ovat tert-amyyylimetyylieetterin kaltaiset, mutta suurimolekyylisten C6-eetterien vuoksi esimerkiksi kiehumispiste ja leimahduspiste ovat korkeampia, höyrynpaine alhaisempi, vesiliukoisuus pienempi ja rasvahakuisuus suurempi kuin puhtaalla tert-amyyylimetyylieetterillä. Myös erittäin alhaiset hajukynnysarvot ovat todennäköisiä.

	tert-amyyylimetyyli-eetteri	NExTAME
Molekyyli massa	102,2	
Tiheys	0,77 (vesi = 1) 20 °C:ssa	noin 0,7 (vesi = 1) 15 °C:ssa
Sulamispiste	-80 °C	
Kiehumispiste	86 °C	55 - 125 °C
Höyrynpaine	22 kPa (165 mmHg) 38 °C:ssa 9 kPa (68 mmHg) 20 °C:ssa	noin 30 kPa (225 mmHg) 38 °C:ssa
Höyryn tiheys	3,5 (ilma = 1)	
Tasapainotilakonsentraatio	22 % (220 000 ppm) 38 °	noin 30 % (330 000 ppm) 38 °

	C:ssa; erittäin helposti haihtuva	C:ssa; erittäin helposti haihtuva
Liukoisuus 20 °C:ssa	liukenee veteen (11 g/l); liukenee useimpiin orgaanisiin liuottimiin	liukenee niukasti veteen
Jakautumiskerroin P (n- oktanolivesi)	log Pow = 1,6; ei rasvahakuinen	log Pow = 2 - 7 (hiilivedyt); rasvahakuisia
Henryn lain vakio 20 °C:ssa	$8,3 \cdot 10^{-4}$ atm·m ³ /mol (90 Pa·m ³ /mol); haihtuu helposti vedestä	
Muuntokertoimet 20 °C:ssa	1 ppm = 4,24 mg/m ³ 1 mg/m ³ = 0,24 ppm	
Hajukynnys	0,05 ppm (0,21 mg/m ³); haju varoittaa terveysvaarasta	

1.3 Reaktiivisuus

tert-Amyylimetyyलिएetteri on pysyvä normaaleissa olosuhteissa, mutta se reagoi hapettavien aineiden sekä vahvojen happojen ja emästen kanssa.

1.4 Palo- ja räjähdysvaara

	tert-amyyylimetyyli-eetteri	NExTAME
Leimahduspiste:	-11 °C	< 0 °C
Syttymisrajat:	1,0 - 7,1 %	1,4 - 7,6 %
Itsesyttymislämpötila:	415 °C	noin 310 °C

tert-Amyylimetyyलिएetteri on helposti syttyvä, palava neste. Se syttyy herkästi lämmön, kipinöiden ja liekkien vaikutuksesta. tert-Amyylimetyyलिएetteristä haihtuva höyry voi muodostaa ilman kanssa syttyvän seoksen. Höyry voi kulkeutua maata pitkin ja syttyminen on mahdollista pitkähkön matkan päässä päästökohdasta. Nesteen höyrystyminen voi aiheuttaa räjähdysvaaran sisätiloissa ja viemäreissä. tert-Amyylimetyyलिएetterisäiliö voi repeytyä tulipalon kuumentamana.

NExTAME vastaa palo- ja räjähdysvaarallisuudeltaan [moottoribensiiniä](#).

1.5 Luokitus ja merkinnät

tert-Amyylimetyyलिएetteriä ei ole Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1272/2008 (ns. [CLP-asetuksen](#)) vaarallisten aineiden yhdenmukaisessa luokitus- ja merkintäluettelossa.

NExTAME:a ei ole sellaisenaan luokiteltu, koska sitä käytetään vain seoksena. Seoksen luokitus ja päälyysmerkinnät ovat samat kuin [moottoribensiinillä](#). Luokitukset ovat valmistajan antamia.

tert-Amyylimetyyलिएetterin kuljetusluokitus ja -merkinnät määräytyvät kansainvälisten ja kansallisten kuljetusmääräysten mukaan.

Kuljetusluokitus ja -merkinnät

YK-numero:	1993 (PALAVA NESTE, tarkemmin määrittelemättömät)
Kuljetusluokka:	maantiekuljetus 3 merikuljetus 3 (meriympäristölle vaarallinen)
Pakkausryhmä:	II
Varoituslipuke:	3 (tulenarkaa)
Vaaran tunnusnumero:	33 (helposti palava neste (leimahduspiste alle 23 °C))

NExTAME:n kuljetusluokitus ja merkinnät ovat samat kuin [moottoribensiinillä](#).

1.6 Raja-arvoja

TEEL-arvot (Temporary Emergency Exposure Limit, USA)	TEEL-0	20 ppm /15 min
	TEEL-1	125 ppm /15 min
	TEEL-2	125 ppm /15 min
	TEEL-3	125 ppm /15 min

TEEL-arvojen määritelmät on esitetty [käyttäjän oppaassa](#) (kappale 1.6).

NExTAME:n suhteen pätevät [moottoribensiinin](#) raja-arvot.

1.7 Käyttö

tert-Amyylimetyylietteriä käytetään moottoribensiinissä lisäaineena. Sen tarkoituksena on estää nakutusta sekä happipitoisena yhdisteenä tehostaa palamista ja vähentää samalla päästöjä. Sen pitoisuus bensiinissä on enintään 11 %. Yleensä Suomessa myytävässä moottoribensiinissä on happipitoisena yhdisteenä tert-amyyylimetyylietterin lisäksi metyyli-tert-butylietteriä (MTBE) siten, että yhteenlaskettu happipitoisuus on noin 2 %.

2 Terveysvaara

2.1 Välittömät vaikutukset

tert-Amyylimetyylietterin höyryt ärsyttävät ihoa, silmiä ja hengitysteitä. Hengitettynä aine vaikuttaa narkoottisesti. Nesteroiskeet ärsyttävät silmiä ja ihoa. tert-Amyylimetyylietteriä nieltäessä vaikutusten otaksutaan olevan samanlaiset kuin [metyyli-tert-butylietteriä](#) nieltäessä. tert-Amyylimetyylietterin nielemisen tai oksentamisen yhteydessä ainetta voi joutua keuhkoihin (aspiraatio), mikä voi aiheuttaa hengenvaarallisen keuhkotulehduksen.

NExTAME:n terveysvaikutukset ovat [moottoribensiinin](#) terveysvaikutusten kaltaisia. tert-Amyylimetyylietterin terveysvaara on selvästi pienempi kuin muiden NExTAME:n aineosien.

2.2 Toistuvan altistuksen vaikutukset

Toistuva ihokosketus voi aiheuttaa ärsytysihottumaa.

3 Vaikutukset ympäristöön

Ilmaan joutunut tert-amyyylimetyylietteri hajoaa hydroksyyliiradikaalien vaikutuksesta. Sen puoliintumisaika on kahdesta kolmeen vuorokautta. tert-Amyylimetyylietteri voi huuhtoutua sateen

mukana maahan.

Ympäristöön joutunut tert-amyyylimetyylietteri haihtuu helposti ilmaan. Aine on hitaasti hajoavaa maaperässä ja erityisen hitaasti hajoavaa anaerobisissa olosuhteissa. Se on hyvin kulkeutuvaa ja voi helposti joutua pohjaveteen.

tert-Amyylimetyylietteri on ympäristön kannalta veteen hyvin liukenevaa (11 g/l 20 °C:ssa). Veteen joutunut tert-amyyylimetyylietteri haihtuu kuitenkin helposti pintavedestä. Se ei ole biologisesti nopeasti hajoavaa aerobisissa olosuhteissa, ja erityisen hidasta on tert-amyyylimetyylietterin hajoaminen sedimentissä. tert-Amyylimetyylietteri on vain lievästi myrkyllistä vesielioille. Sen akuutti LC50-arvo kalalle on 580 mg/l (96 h) ja akuutti EC50-arvo vesikirpulle ja levälle on yli 100 mg/l (48 h).

tert-Amyylimetyylietterin ei ole todettu kertyvän ravintoverkkoon.

tert-Amyylimetyylietteriä ei tultane luokittelemaan ympäristölle vaaralliseksi.

NExTAME:n vaikutukset ympäristöön ovat samankaltaiset kuin [moottoribensiinin](#).

4 Toiminta onnettomuustilanteissa

Palo- ja pelastushenkilöstö: TOKEVA Ohje T3b

4.1 Palo ja räjähdys

NExTAME:n palotilanteessa toimi kuten [moottoribensiinin](#) palossa.

Tyhjennä vaara-alue ihmisistä ja estä alueelle pääsy. Pysy tuulen yläpuolella. Estä höyryn kertyminen syvennyksiin ja suljettuihin tiloihin. Siirrä säiliöt vaara-alueelta. Säiliöitä, joita ei voi siirtää turvallisesti, jäädytetään vedellä. Estä tuotteen joutuminen kosketuksiin veden kanssa. Älä lähesty säiliöitä päätyjen suunnasta, sillä kuumentunut säiliö voi revetä. Suuressa palossa käytä miehittämättömiä suihkuja; jos se on mahdotonta, vetäydy alueelta, anna palaa ja suojaa ympäristöä. Patoa sammutusvesi.

Pyri rajoittamaan päästö ja estämään tuotteen leviäminen ympäristöön. Nestemäinen tuote kerätään talteen ennen sen leviämistä viemäreihin.

Palavan aineen sammutukseen voidaan käyttää jauhetta, vaahtoa tai sumusuihkua. Nestepaloon ei saa kohdistaa suoraa suihkua.

Käytä henkilönsuojaimina paloasua ja tarvittaessa paineilmahengityslaitetta.

4.2 Vuoto ja valuma

Vaara-alueen arviointi

Pieni vuoto (noin 100 l):	Välitön eristys 25 metriä kaikkiin suuntiin.
Suuri vuoto (noin 10 m ³):	Välitön eristys 25 - 50 metriä kaikkiin suuntiin sekä 100 metriä tuulen alapuolella.

Torjunta ja suojautuminen

NExTAME:n vuoto aiheuttaa ulkona syttymisvaaran ja sisätiloissa sekä viemäreissä lisäksi räjähdysvaaran. Poista mahdolliset syttymislähteet. Sulje vuoto, jos sen voi tehdä turvallisesti. Suojaa sulkemista suorittavaa palomiestä sumusuihkulla. Sumusuihkulla voi laimentaa höyryjä, mutta se ei estä niiden syttymistä. Peitä vuotaneen nesteen lammikko vaahdolla. Patoa lammikko ja estä aineen valuminen vesistöihin ja viemäriin. Rajoita vaara-alueelle pääsyä. Tuuleta sisätilat.

Käytä henkilönsuojaimina paloasua ja paineilmahengityslaitetta.

Alueen puhdistaminen

Vuodon lakattua tuuletetaan sisätilat. NEXTAME:a ei saa huuhdella viemäriin, maastoon eikä vesistöön. Vuotanut neste imeytetään turpeeseen tai muuhun imeytysaineeseen, joka kerätään sitten tynnyreihin ja peitetään kannella tai muovikalvolla. Suurissa vuotoissa padottu aine pumpputaan säiliöön ja loput imeytetään. Yhdistä imukori, letkuliittimet, pumppu ja säiliö toisiinsa sekä pumppu maadoituspuikkoon maadoitusjohtimilla. Saastunut maa voidaan kuoria.

4.3 Ensiapu

Hengitysteitse tapahtunut altistuminen

Siirrä NEXTAME:lle altistunut henkilö raittiiseen ilmaan. Jos potilaalla on hengitysvaikeuksia, anna tekohengitystä, joka on tehokkainta palkeella. Jos mahdollista, anna happea. Toimita potilas ensiapuasemalle lääkärin tutkimusta varten.

Roiskeet silmään

Huuhtelee silmää huolellisesti runsaalla juoksevalla vedellä silmäluomia auki pitäen (poista piilolinssit, mikäli mahdollista). Estä huuhteluveden valuminen puhtaaseen silmään. Jos ärsytystä esiintyy huuhtelun jälkeen, ota yhteys lääkäriin.

Ihokosketus

Huuhtelee altistunut alue runsaalla juoksevalla vedellä ja riisu likaantunut vaatetus. Huuhtelee ihoa huolellisesti. Jos ärsytystä esiintyy huuhtelun jälkeen, ota yhteys lääkäriin.

Suun kautta tapahtunut altistuminen

Jos NEXTAME:a on nieltä eikä potilas ole tajuton tai kouristeleva, auta potilasta huuhtomaan suunsa ja anna veteen lietettyä lääkehiiltä (30 - 100 g) ja vettä. Älä oksennuta. Toimita potilas ensiapuasemalle lääkärin tutkimusta varten.

Lisäohjeita saa tarvittaessa yleisestä hätänumerosta puh. 112 ja Myrkytystietokeskuksesta puh. (09) 471 977.

4.4 Lääkärin antama hoito

Hoito on oireenmukaista.

4.5 Jätteiden käsittely

NEXTAME:a sisältävä jäte luokitellaan pitoisuudesta riippuen joko ongelmajätteeksi tai jätteeksi. Ota yhteys kunnan kemikaalivalvontaviranomaiseen.

5 Käsittely ja varastointi

Estä höyryn pääsy työpaikan ilmaan. Käytä tarvittaessa hengityksensuojainta (suodatintyyppi A2), suojakäsineitä, suojalaseja ja suojavaatetusta. Suojakäsineiden materiaaliksi sopivat erittäin hyvin butyylilikumi ja nitrilikumi. Laboratoriotyössä käytä vetokaappia.

Käsittele ja varastoi aine erillään syttymis- ja lämmönlähteistä. Varastoi kuivassa, viileässä, hyvin tuuletetussa ja paloturvallisessa tilassa. Varastoi erillään hapettimista, emäksistä ja hapoista. Tupakointi on kielletty. Estä staattisen sähkön muodostuminen maadoittamalla. Tulitöihin tarvitaan työluupa. Huolehdi tehokkaasta tuuletuksesta. Työpisteen läheisyydessä on oltava hätäsuihku ja

silmienhuuhtelupaikka. Ehkäise varotoimenpitein tuotteen pääsy viemäreihin, maaperään tai vesistöön. Estä veden joutuminen tuotteeseen.

NExTAME:n käsittelyä ja varastointia koskee asetus vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista ([59/1999 muutoksineen](#)) sekä valtioneuvoston asetus räjähdyskelpoisten ilmaseosten työntekijöille aiheuttaman vaaran torjunnasta ([576/2003](#)) (ATEX-säädökset).

6 Kuljetusmääräyksiä

Aineen pakkaus sekä kollien ja säiliöiden merkinnät on tehtävä kuljetusmääräyksissä annettujen yksityiskohtaisten ohjeiden mukaisesti.

Jokaiseen kalliin on merkittävä aineen YK-numero ja sen eteen kirjaimet "UN" (Palava neste, tarkemmin määrittelemätön: UN 1993). Kolli on varustettava myös kyseisen aineen varoituslipukkeella (Palava neste, tarkemmin määrittelemätön: varoituslipuke 3).

7 Kirjallisuus

Huom. Tähdellä (*) merkityt ovat maksullisia tietokantoja.

Asetus vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista ([59/1999 muutoksineen](#)).

* [CHRIS, Hazardous Chemical Data](#). Mineral spirits. U.S. Department of transportation, U.S. Coast Guard, Washington D.C., Micromedex, Inc., Denver, Colorado.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1272/2008 ([CLP-asetus](#)).

Forsberg K & Mansdorf SZ. Quick selection guide to chemical protective clothing. 3rd ed. New York: Van Nostrand Reinhold, 1997.

Hase A, Koppinen S, Riistama K & Vuori M. Suomen kemianteollisuus. Tampere: Chemas Oy, 1998.

Huttunen H. Risk assessment of complex petroleum substances: hazard identification of NExTAME and reformulated gasoline. Kuopion yliopiston ympäristötieteiden laitosten monistesarja 12/1996.

Huttunen H, Wyness LE & Kalliokoski P. Identification of environmental hazards of gasoline oxygenate tert-amyl methyl ether (TAME). Chemosphere; 35 (6): 1199 - 1214, 1997.

Käyttöturvallisuustiedote. Porvoon jalostamon NExTAME. Espoo: Neste Oil Oil and Gas Oy, 1998.

Käyttöturvallisuustiedote. TAME, tutkimuskäyttö. Espoo: Neste Oil Oil and Gas Oy, 1998.

[Käyttöturvallisuustiedote. Tert. amyl methyl ether, 94 %](#). Fairlawn, NJ: Acros Organics N.V., 1998.

[Protective Action Criteria \(PAC\) with AEGLs, ERPGs, & TEELs: Rev. 26 for Chemicals of Concern \(09/2010\)](#). Subcommittee on Consequence Assessment and Protective Actions (SCAPA), 2010.

* [RTECS](#) Registry of toxic effects of chemical substances. national institute for occupational safety and health, Cincinnati, Ohio, Micromedex, Englewood, Colorado.

Vaarallisten aineiden kuljetus tiellä. Lakikokoelma. Edita Publishing Oy, Helsinki, 2009.

Valtioneuvoston asetus räjähdyskelpoisten ilmaseosten työntekijöille aiheuttaman vaaran torjunnasta ([576/2003](#)).

Tämä turvallisuusohje on tehty Työsuojelurahaston tuella.

TÄRKEÄ HUOMAUTUS:

OVA-turvallisuusohjeet on laadittu asiantuntijaryhmässä, johon on kuulunut asiantuntijalaitosten, kemianteollisuuden sekä viranomaisten edustajia. Turvallisuusohjeiden ja käyttäjän oppaan sisältämät tiedot perustuvat laatimis- tai päivittämishetkellä käytettävissä olleeseen tietoon sekä tällöin voimassa olleisiin määräyksiin. OVA-ohjeita saa kopioida VAIN omaan käyttöön. OVA-ohjeita ei saa sellaisenaan käyttää tuoteselosteena tai käyttöturvallisuustiedotteena, niiden asemasta tai niiden liitteenä tai muuna vastaavana asiakirjana. Ohjeet laatinut asiantuntijaryhmä ja Työterveyslaitos eivät ole vastuussa tietojen perusteella tehdyistä toimenpiteistä.

◀ [OVA-etusivulle](#)

Päivitetty 13.01.2011

Näitä ohjeita kehitetään jatkuvasti ja kaikki palaute on tervetullutta. Lähetä [palautetta](#).

© [Työterveyslaitos](#)